

նին ցուցնեն և գործատեարց հետ շահերնուն վրայօք խօսին . բայց հանդարտ և ոչ բռնի պահանջողութիւն կ'ըլլայ աւսիկա . առօրեայ բան՝ միայն միտք հասկընալու չափ : Եւ սակայն այս ալ այնպէս վտանգաւոր է , չափն անցնիլն՝ աւրուիլն ու դառնանալն այնպէս դիւրին՝ մէկէն կիրք մտնելուն պատճառաւ , որ ես խորհուրդ կու տամ գործաւորաց ասկէ ալ ետ կենալու :

Համառօտենք ուրեմն . գործաւորը գլուխ գլխի տալով ու միանալով՝ — թող անկէ ծագած չար արդիւնքն զոր բացատրեցի , — չեն կրնար յարատե բարձրութեան մէջ մնայուն ռոճիկ ապահովել իրենց՝ միայն թէ գործոյն պէտք եղած ամեն գործաւորը միաբան չըլլան . թէպէտ և այնպիսի առթի մէջ պահանջողութեան հարկ չկայ , վարձք բնական կ'աւելնան : Միայն դրամագլխոյն նկատմամբ ժողովրդեան յարաբերութիւնը կրնայ յարատե ազդեցութիւն ընել ռոճկաց չափին վրայ . եթէ դենք որ ժողովուրդն աւելնայ՝ այն ատեն անվրէպ դինը կ'իյնայ . և եթէ համարինք որ հասարակաց հարստութիւնը շատնայ՝ գործակալք որչափ ալ հակառակ ջանան՝ վարձք պէտք է որ բարձրանան :

Իսկ պահանջողութիւնք և դադարմունք՝ ռոճկաց վրայ ձախորդ ազդեցութիւն ունին՝ դրամագլուխը նուազեցնելով . վասն զի այն ժամավաճառութեան ատեն դրամագլուխը անբեղուն են . տեարք և գործաւորք կը սպառեն առանց արդիւնաբերութեան : Այսպիսի անգործութենէ ետքը՝ ինչպէս ամեն յուզմունքէ ետքն որ կը դանդաղեցնեն զաշխատութիւն՝ միշտ ազգային դրամագլուխը պակսած է : Այս ալ անգործութեան մէկ նոր անպատեհութիւնն է , զոր պէտք էր յիշել :

ՌԱԲԷ

Կը շարունակուի :

ԵՐԳ ՄԵԾ ՍԻՐՈՅ

« ԲՈՒՆ Է ԻՐԲԷ ՂԵՄԱՅ՝ ՍԷՐ » , կանչեց ամենէն իմաստուն անուանեալ մարդն ալ , Սողոմոն . և անշուշտ ինքն չէր որ նախ զայն զգաց , այլ գոնէ ամենէն հին և զօրաւոր գրողն է մեզի համար այն կրից վայօք՝ որ ամենէն խոր ազդած է ի սիրտս , և ամենէն բարձր և ազդու ձայներ լսեցուցեր է : Սակայն այն ատեն անտարակոյս ամենախոր և ամենաբարձր կ'ըլլայ սերն և իր բացատրութիւնն՝ երբ իր առթիւն ըլլայ ճշմարտապէս ամենասիրելի . վասն զի եթէ առաջին տաճարաշէնն (Սողոմոն) մահուան սաստկութեւ հաւասարեցուց զՍԷՐ , երկրորդ տաճարաշէնն (Զօրաբարէլ) ըսաւ . « Քան զամենայն յաղթող է ճշմարտութիւն » : Երբ ճշմարտութիւն և սէր միաբանին արժանապէս՝ իրենց ձայնն ալ զօրաւոր և յաղթող կ'ըլլայ քան զամենայն ձայնս և երգս . « և մնայ յաւիտեանս » :

Այսպիսի ձայներէն մէկն է հետեւեալ Երգն սիրոյ . ուրոյ մէջ հոմերական և անակրէոնեան արուեստ չկայ , (մաւնաւանդ մեր պարզ և արձակ թարգմանութեան մէջ ,) այլ սաստկութիւն զգացմանն և համարակութիւն բացատրութեանն՝ ոչ միայն կը գերազանցէ զանոնք և անոնց նմանիքը , այլ և խիստ քիչ թուով իրեն հաւասարող ունի , և հազիւ գտուին : Աւելի ալ զարմանալի կըրնայ համարուիլ երբ յայտնուի հեղինակն տկար սեռէ անձ մը , կին մը , ԹԵՐԵԶԻԱ անուամբ . որոյ համբաւն լցած է զեկեղեցի և զաշխարհ , և անոր համար իր անունն ալ ընդունելի եղած նաեւ մերայոց և օտար արեւելեայ քրիստոնէից , որք տարուէ տարի տօնեն կամ յիշեն զնա (յ' 3—15 հոկտեմբերի) :

Կ'ապրիմ ես առանց ինձմով ապրելու . և անկ գերագոյն կեանքի մը կը սպասեմ փափագանօք , որ կը մեռնիմ չմեռնելուս համար :

Այս միութիւնս ընդ Աստուծոյ , և այս սէրս որ ոյժ կու տայ կենացս , զԱստուած ինծի գերի կ'ընեն և սիրտս ազատ կը թողուն . բայց այնքան ծանր վիշտ է ինծի զԱստուած ինծի գերի աեսնել , որ կը մեռնիմ չմեռնելուս համար :

Ա՛հ . ի՞նչ երկայն է այս կեանքս . ի՞նչ դառն է այս պանդխտութիւնս . ի՞նչ մութ է այս բանտս . ի՞նչ ծանր են հոգիս կապող շղթաներն : Միայն ազատութեան սպասելս իսկ այնքան սաստիկ կըսկիծ կու տայ ինծի՝ որ կը մեռնիմ չմեռնելուս համար :

Ո՛հ . որքան դառն է կեանք՝ երբ մարդ չի կրնար վայելել զԱստուած : Եթէ քաղցր է սէր , երկայն սպասելն ալ դառն է : Տար Աստուած որ ազատէի այս բեռէս՝ որ ծանր է քան զերկաթ . վասն զի կը մեռնիմ չմեռնելուս համար :

Կ'ապրիմ միայն այս յուսով որ պիտի մեռնիմ . վասն զի այս կեանքս լմննալով կ'ապահովէ իմ յոյսս : Ո՛վ մահ , որով կեանք կը ստանանք , մի ուշանար , քեզի կը սպասեմ , և կը մեռնիմ չմեռնելուս համար :

Տես , ի՞նչպէս զօրաւոր է սերն , ծով կեանք , և մի ձանձրացընէր զիս . տես , որ զքեզ վաստակելու համար՝ պէտք է զքեզ կորուսանել : Թող գայ այն քաղցր մահն . թող գայ այն զուարճալի օրհասն . վասն զի կը մեռնիմ չմեռնելուս համար :

Ճշմարիտ կեանք՝ երկնաւոր կեանքն է . բայց չենք կրնար վայելել զայն՝ ինչուան որ չի լմննայ երկրաւորս : Ո՛վ մահ , մի արհամարհեր զիս . ես նախ մեռնելով կ'ապրիմ , վասն զի կը մեռնիմ չմեռնելուս համար :

Ո՛վ կեանք , ի՞նչ կըրնամ տալ իմ Աստուծոյս՝ որ յիս կեայ . կամ ի՞նչ կըրնամ ընել իրեն հա-

մար, բայց եթէ կորուսանել զքեզ՝ որպէս զի լաւ
ևս զինքը չահիմ: Կ'ուզեմ հիմակուրէն ընդունիլ
զնա, վասն զի միայն զինքը կը սիրեմ, և կը մեռ-
նիմ չմեռնելու համար:

Քեզմէ հեռու, ո՞վ Աստուած իմ, ես ի՞նչ կեանք
կըրնամ ունենալ. և կամ ի՞նչ կըրնամ ընել, բայց
եթէ կրել մահ մը, ամենէն ցաւալի մահը: Նսիմ
վրաս կը խղճամ երբ կը տեսնեմ իմ վշտացս սասու-
կութիւնը. վասն զի կը մեռնիմ չմեռնելու հա-
մար:

Ջրէն գուրս ցատքած ձուկն՝ կըրնայ գոնէ քիչ
մը գիւրութիւն գտնել. գերեզման իջնողին ալ
գոնէ մահն թեթեւութիւն մ'է. իսկ իմ ցաւագին
կենացս՝ որ մահ կըրնայ բաղդատուիլ, որ կը
մեռնիմ չմեռնելու համար:

Երբ կը սկսիմ միսթարութիւն զգալ՝ զքեզ
տեսնելով սուրբ խորհրդեան մէջ, մէկէն ցաւերս
ալ կ'աճին, մտածելով որ չեմ կըրնար զքեզ ստա-
նալ. ամեն բան զիս կը տխրեցնէ, որովհետեւ չեմ
կըրնար տեսնել զքեզ՝ ինչպէս որ կը փափագէի,
և կը մեռնիմ չմեռնելու համար:

Երբ կը քաջալերուիմ զքեզ տեսնելու յուսով,
ով Տէր, ալ աւելի տրտմութիւն կը զգամ, վախ-
նալով որ կըրնամ զքեզ կորուսանել. սոսկալի
վախով մը կ'ապրիմ՝ այսպիսի յուսով, և կը մեռ-
նիմ չմեռնելու համար:

Աղատէ զիս այսպիսի մահուանէ, ո՞վ Աստուած
իմ, և պարգևէ ինձ կեանք. արձրկէ զիս այսպիսի
ծանր կապանքէ: Ահա, զքեզ տեսնելու փափա-
գով կը մեռնիմ, և չեմ կըրնար ապրիլ առանց
քեզի. վասն զի կը մեռնիմ չմեռնելու համար:

Լամ իմ մահա, և ողբամ իմ կեանքս՝ որ մե-
ղացս համար դեռ կ'երկընայ: Ո՞վ Աստուած իմ,
երբ պիտի ըլլայ որ կարենամ ըսել ճշմարտապէս,
թէ կը մեռնիմ չմեռնելու համար:

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ ՀՕՐ ՄԸ ՏՈՒԱԾ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ

ԲԱՐՈՒՑ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԵՏԲ Է ՓՈՓՈԽԷ ՆԻ ԴԱՍ-
ՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԿԵՐՊԸ.

Ընտիր դաստիարակութեան նպա-
տակն է՝ առողջ մարմին, ուղղախոհ
միտք և առաքինի կամք մը ձևացնել,
որ անփոփոխելի և ընդհանուր նպա-
տակ մ'է. վասն զի ամեն աստիճանի և
ամեն կերպ դաստիարակութեան մէջ
ծնողք նոյն բանը կը ջանան իրենց տղոց
համար, որովհետեւ ամեն հասակի և ա-
մեն վիճակի մէջ պէտք ունիմք առող-
ջութեան, մտաց և առաքինութեան:
Ոչ հարուստն և ոչ աղքատն, ոչ զօրա-
ւորն և ոչ տկարն, ոչ շինականն և ոչ

քաղաքացին կամ զօրականն, կրնան
զանց առնել կամ հրաժարիլ այդ երեք
բարեմասնութիւններէն: Կարևորք են՝
եթէ ամենադիւր և եթէ աշխատաւոր
կենաց, եթէ հրամայելու և եթէ հնա-
զանգելու, ինչպէս քաղաքական պաշ-
տօնատարութեանց՝ նոյնպէս և դաշ-
տաց մէջ. և ինչ ալ ըլլայ կենաց ըն-
թացքն՝ առ որ հայր մը կը սահմանէ իր
որդիքը, պէտք է տայ անոնց անհրա-
ժեշտ այս երեք տեսակ բարեմասնու-
թիւնները, որոնք աղբիւր և նեցուկ են
ուրիշ ամեն բարեմասնութեանց:

Բաւական է եթէ ունենամք այսպի-
սի հաստատուն և ծանօթ նպատակ մը.
բայց յաճախ կանխակալ կարծիք և նա-
խապաշարմունք՝ կամ մոռցնել տուած
են մեզի այս նպատակս, և կամ արգի-
լած են մտադրութեամբ և յարատեու-
թեամբ մտածելու ադոր վրայ. և շատ
անգամ ալ առ այն հասնելու միջոցաց
մասին խաբած են զմեզ: Եւ ահա հոս՝
կարծիք, խորհուրդք և առաջարկու-
թիւնք կը շատնան և կը բազմանան. ա-
մենայն ոք նոյն վախճանին կը դիմէ,
բայց նոյն տեղն հասնելու համար գրե-
թէ ամենքն ալ զանազան ճամբաներ
կը բռնեն. և իւրաքանչիւր ոք կը պնդէ
թէ իւր բռնածն է միայն ուղիղ նոյն
տեղը հասցնողը:

Եւ միթէ այս չէ՞ դաստիարակու-
թեան վրայ գրող հեղինակաց շատե-
րուն զարտուղելուն և իրենց փնասակար
դրութեանց պատճառը. որոնք յանդըգ-
նելով դաստիարակութեան նպատա-
կին վրայ հաստատուն և ընդհանուր
դրութիւն մը տալ, անոր գործադրու-
թեան համար ալ հաստատուն և ան-
փոփոխ կերպեր կ'ուզեն աւանդել. և
ամենեւին հաշուի տակ չեն ձգեր զանա-
զան հանգամանքներն և բնութեանց
տարբերութիւններն, կարծելով թէ այս
տարբերութիւնքն պիտի անհետանան
իրենց սկզբանց սաստկութեան առջին:
Եւ բազումք 'ի ծնողաց խաբուելով այս
բացարձակ ճշմարտութիւններէն, կը
մոռանան և անփոյթ կ'ըլլան մտածելու
թէ ըստ առանձին հանգամանաց և յօ-